

Dossier oprawców (2)

Józef Światło vel Izak Fleischfarb, wicedyrektor Departamentu X MBP.

Podpułkownik Józef Światło vel Izak Fleischfarb urodził się 1 stycznia 1905 roku we wsi Medyna (powiat Zbaraż, województwo Tarnopolskie) w żydowskiej rodzinie Gabryela i Rebeki¹. Do wybuchu II wojny światowej Światło mieszkał razem z rodziną: ojcem, matką i czwórką rodzeństwa: Marią, Rachelą, Cylą i Sarą w Krakowie - Prądnik Biały przy ulicy Krzywej nr 4 oraz Kraków – Podgórze przy ulicy Cmentarnej nr 1². W 1927 roku wstąpił do organizacji syjonistycznej „Gordonia”. Gdzie przebywał tam do 1933 roku w charakterze sekretarza organizacji miejskiej w Krakowie. W tym czasie jak sam podaje nawiązał łączność z członkami Komunistycznego Związku Młodzieży o pseudonimach „Edek” i „Majeranek”. Z ramienia tej organizacji otrzymał zadanie organizowania na terenie Krakowa Biura Żydowskiego. Pracę z ramienia Komunistycznego Związku Młodzieży wykonywał przez 6 miesięcy pod pseudonimem „Jurek”³. W tym czasie był dwukrotnie aresztowany w 1933 i 1936 roku⁴. Po wyjściu na wolność do 1939 roku pracował w Biurze Techniczno - Handlowym w charakterze subiekta i w fabryce Leopolda Huttera jako monter rowerów⁵. W swoim własnoręcznie napisanym życiorysie Józef Światło podaje, że po agresji Niemiec hitlerowskich na Polskę brał czynny udział w kampanii wrześniowej z 6 Dywizją, a następnie 20 września 1939 roku pod Cieszanowem dostał się do niewoli. Podczas wysiedlania wychodźców został wysłany do „Gorkowskiej obłastii”, gdzie pracował w charakterze brygadiera aż do 1941 roku. Później wyjechał do „Średniej Azji”, gdzie znalazł zatrudnienie w zawodzie szewca, a następnie 26 kwietnia 1943 roku w miejscowości „Dżambuł w Średniej Azji” przy zawarciu związku małżeńskiego z Justyną Światło, przeprowadził zmianę nazwiska z Fleischfarb Izak na Światło Józef⁶. W maju 1943 roku wstąpił do 1 Dywizji im. Tadeusza Kościuszki.

W Sielcach nad Oką ukończył szkołę podoficerów politycznych oraz brał czynny udział w walkach pod Lenino jako zastępca dowódcy plutonu. Za bój pod Lenino rozkazem nr 3 Wojska Polskiego z dniem 11 listopada 1953 roku otrzymał stopień chorążego i został odznaczony Brązowym Medalem Zasług na Polu Chwały. Po awansie na chorążego pracował jako zastępca dowódcy kompanii łączności, a następnie jako instruktor do spraw politycznych Samodzielnego Dywizjonu Artylerii Samochodowej, aż do chwili zdobycia Pragi (dzielnicy Warszawy). W tym okresie brał udział we wszystkich bojach 1 Dywizji im Tadeusza

---

¹ Archiwum Instytut Pamięci Narodowej - Warszawa, Akta osobowe Józef Światło..., sygn. 0193/7549, k. 1. Józef Światło vel Izak Fleischfarb w swoim życiorysie podaje datę urodzin 1 styczeń 1915 rok. Światło gdy uciekł na Zachód miał 49 lat (5 grudnia 1953 roku do Berlina Zachodniego), a następnie został przewieziony do USA. Wynika z tego że data urodzin 1 stycznia 1905 r. jest prawdziwa. Zob.: Jan Nowak – Jeziorański, *Wojna w eterze 1948 – 1956 : Wspomnienia* (Londyn: Odnova 1986), s. 133 - 134. [dalej cyt. *Wojna w eterze*]. Wieloletni redaktor RWE (Radio Wolna Europa) Zbigniew Błażyński również stwierdził, że Józef Światło urodził się 1 stycznia 1905 r. Zob.: Zbigniew Błażyński, *Mówi Józef Światło: Za kulisami bezpieki i partii 1940 - 1955*, wyd. 3 (Londyn: Polska Fundacja Kulturalna 1986), s. 10.

² AIPN - Warszawa, Akta osobowe Józef Światło..., sygn. 0193/7549, k. 3.

³ AIPN - Warszawa, Akta osobowe, Józefa Światło, Personalia pracownika, Karta statystyczno- ewidencyjna etatowego funkcjonariusza BP, sygn. 0193/7549, k. 12.

⁴ AIPN - Warszawa, Akta osobowe, Józefa Światło, Przebieg służby - charakterystyki, sygn. 0193/7549, k. 17.

⁵ AIPN - Warszawa, Akta osobowe, Józefa Światło, Karta kontroli specjalnej, sygn. 0193/7549, k. 3.

⁶ AIPN - Warszawa, Akta osobowe, Józefa Światło, Personalia..., sygn. 0193/7549, k. 23.

Kościuszki. Jednocześnie z ramienia armii organizował władzę administracyjną w powiatach: Garwolin i Mińsk Mazowiecki. Po zdobyciu Pragi rozkazem nr 42 Wojska Polskiego z dniem 1 listopada 1944 roku otrzymał stopień podporucznika i został odznaczony Orderem Odrodzenia Polski V klasy. Z ramienia Wydziału Politycznego Wojska Polskiego, zajmował się organizowaniem Biura Werbunkowego ochotników do armii polskiej.

W październiku 1944 roku Józef Światło został oddelegowany do tworzących się organów bezpieczeństwa. Objął tam stanowisko szefa Służby Śledczej w Wojewódzkim Komisariacie Milicji Obywatelskiej w Warszawie⁷. Twierdził, że początki swojej kariery zawdzięczał poparciu generała Konrada Świetlika⁸, zastępcy szefa Wydziału Politycznego 1 Dywizji, późniejszego wiceministra bezpieczeństwa oraz Romana Romkowskiego⁹. Trzy miesiące później rozkazem nr 13 z dnia 17 stycznia 1945 roku Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego Światło został mianowany zastępcą kierownika Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie. Do pracy w organach bezpieczeństwa przystąpił 3 maja 1945 roku. Na tym stanowisku pracował do 16 września 1945 roku, a następnie do października 1946 roku pełnił funkcję zastępcy szefa WUBP w Olsztynie¹⁰. Miesiąc później rozkazem personalnym nr 322 Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 27 grudnia 1945 roku Światło został przeniesiony na stanowisko zastępcy kierownika Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego na okręg Warmińsko - Mazurski.

Po kilku miesiącach pracy na tym odcinku rozkazem nr 422 Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 5 października 1946 roku został mianowany zastępcą szefa Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie, gdzie pracował do 1 października 1948 roku skąd następnie został przeniesiony do pracy w aparacie centralnym Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie. W listopadzie 1946 roku Światło złożył ślubowanie na wierność ojczyźnie, które brzmiało następująco: „służyć ojczyźnie i stać na straży konstytucji z dnia 17 marca 1921 roku”¹¹. W Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, pracował między innymi w operacyjnej grupie podpułkownika Lichaczowa, gdzie brał czynny udział w likwidacji „Białowieży”, akcja ta polegała na rozbrojeniu terenu, czyli aresztowaniu „elementów reakcyjnych” głównie ukrywających się tam żołnierzy Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich oraz ludności cywilnej, a następnie w operacyjnej grupie pułkownika Pawła Michajłowa. Jednak największą zasługą Światły, w pierwszym okresie pracy w aparacie bezpieczeństwa, był udział w rozpracowaniu i porwaniu w marcu 1945 roku 16 przywódców Polski Podziemnej z wicepremierem rządu emigracyjnego Janem Stanisławem Jankowskim i ostatnim komendantem Armii Krajowej generałem Leopoldem Okulickim.¹² Z rozkazu Bolesława

⁷ Tamże, k. 24.

⁸ Konrad Świetlik, generał brygady, członek KC PZPR, od 1946 roku szef Głównego Zarządu Polityczno – Wychowawczego Wojska Polskiego, w latach 1948 – 1954 wiceminister bezpieczeństwa publicznego.

⁹ Roman Romkowski vel Menasze Grünszpan – Kikiel, syn Stanisława i Marii z domu Blajwajs, członek KPP, PPR i PZPR. W latach 1949 – 1954, był jednym z najbardziej wpływowych decydentów w MBP. W czasie wojny w latach 1941 – 1944 Romkowski pełnił funkcję komisarza politycznego, szefa wywiadu i kontrwywiadu oraz był dowódcą „Oddziału Specjalnego” im. Józefa Stalina na Nowogródzczyźnie. Od 1 sierpnia do 31 grudnia 1944 roku kierował kontrwywiadem Resortu Bezpieczeństwa Publicznego. W 1945 roku został przeniesiony na stanowisko dyrektora Departamentu I MBP. W latach 1946 - 1949 pełnił funkcję pomocnika ministra BP, a od 1 stycznia 1949 roku do 27 listopada 1954 roku wiceministra BP. Z dniem 28 listopada 1954 roku został odwołany ze stanowiska wiceministra aparatu bezpieczeństwa.

¹⁰ AIPN - Warszawa, Akta osobowe, Józef Światło, przebieg służby..., sygn. 0193/7549, k. 16, 31.

¹¹ Tamże, k. 10 - 11.

¹² Przywódcy Polskiego Państwa Podziemnego, których porwano do Moskwy, skazano i uwięziono : Leopold Okulicki, Jan Stanisław Jankowski, Kazimierz Pużak, Adam Bień, Stanisław Jasiukowicz, Aleksander Zwierzyński, Kazimierz Bagiński, Stanisław Mierzwa, Eugeniusz Czarnowski, Józef Chaciński, Franciszek Urbański, Stanisław Michałowski, Zbigniew Stypułkowski, Kazimierz Kobylański, Józef Stamler i Antoni Pajdak.

Bieruta, Światło aresztował Władysława Gomułkę wraz z żoną Zofią, marszałka Michała Rolę - Żymierskiego¹³, ministra Mariana Spychalskiego¹⁴, ministra Włodzimierza Lechowicza¹⁵, wiceministra Czesława Dubiela¹⁶, profesora Feliksa Widy-Wirskiego¹⁷, Hermana Fielda obywatela amerykańskiego i wiele innych osób po 1949 roku. W związku z przygotowaniem do procesu pokazowego Gomułki wyjeżdżał wielokrotnie na Węgry i do Czechosłowacji obserwować procesy Rudolfa Slansky'ego i Laszlo Rajka. Znał bardzo dobrze mechanizm terroru i ucisku społeczeństwa w PRL. Był jednym z organizatorów referendum i wyborów w 1947 i 1952 roku, a następnie odpowiedzialnym za ich sfalszowanie. Wiedział o stosowaniu przez funkcjonariuszy haniebnych metod w trakcie śledztw, które również sam praktykował oraz o metodach montowania procesów pokazowych i tajnych¹⁸.

W 1947 roku Światło w stopniu majora pełnił funkcje zastępcy szefa WUBP w Krakowie, wówczas napisał raport do ministra BP Stanisława Radkiewicza¹⁹ z prośbą o zdjęcie go z kierowniczego stanowiska w aparacie bezpieczeństwa, prośbę swoją motywował kompletnym wyczerpaniem nerwowym oraz brakiem odpowiedniego wykształcenia, które pozwoliłoby mu pełnić tak odpowiedzialne stanowisko. W raporcie stwierdził, że trzy lata operatywnej pracy doszczętnie zniszczyło jego nerwy i wyczerpało fizycznie. Światło w raporcie zaznaczył, że:

Będąc z natury impulsywnym i niepodzielnym w robocie z trudem znoszę niewspółmierność swoich współpracowników, a stan wyczerpania nerwowego naraża mnie na konflikty z nimi, co nie jest zdrowym dla pracy²⁰. W dalszej części raportu podkreślił, że: „przez niespełna trzy lata byłem absolutnie pochłonięty operatywną pracą, nie mając żadnych możliwości pracy nad sobą dla podniesienia swojego poziomu intelektualnego i z przykrością stwierdziłem że niestety cofnąłem się o lata wstecz. Praca na moim stanowisku wymaga poza przebiegłością, intuicją, dobrą wolą i szybką decyzją jeszcze wiedzę. I to dużo wszechstronnej, przynajmniej ogólnokształcącej. Zdaję sobie sprawę, że specyficzność czasu i subtelność naszego działania, przy tym biorąc pod uwagę moje nerwowe przemęczenie stwierdzam, że nie czuję się na siłach pozostać na swoim stanowisku²¹.

¹³ Michał Rola – Żymierski, urodził się 1890 roku w Krakowie, członek PPR, PZPR, KC PZPR. W czasie okupacji związany z GL i AL, od 1943 roku doradca od spraw wojskowych w Sztabie Głównym GL, I – VII 1944 naczelny dowódca AL., a następnie WP, 1944 – 1949 minister obrony narodowej, 1949 – 1952 członek Rady Państwa, 1952 – 1956 więziony. Zmarł 1989 roku w Warszawie.

¹⁴ Marian Spychalski, urodził się w 1906 roku w Łodzi. Marszałek Polski od 1963 r. Od 1931 r. w KPP, w latach 1942–48 w PPR, następnie w PZPR. W latach 1945–49 i 1959–70 członek Biura Politycznego KC PZPR. Od 1945 r. zastępca naczelnego dowódcy WP. W latach 1950–56 więziony. Od 1956 r. do 1968 r. minister obrony narodowej. W latach 1968–70 przewodniczący Rady Państwa. Zmarł w 1980 roku w Warszawie.

¹⁵ Włodzimierz Lechowicz, urodził się w 1911 roku w Szczucinie, pow. Dąbrowa Tarnowska. Członek SD, podczas okupacji w podziemiu AK. W latach 1945 – 1947 dyrektor departamentu Ministerstwa Ziem Odzyskanych, a następnie minister aprowizacji i handlu. W latach 1948 – 1956 więziony, w latach 1957 – 1961 red. nac. „Kuriera Polskiego”, przew. Zarządu wydawnictwa „Epoka”, 1970 – 1974 ambasador PRL w Holandii. Zmarł w 1986 roku w Warszawie.

¹⁶ Czesław Dubiel w latach 1947 – 1951 wiceminister Ziem Odzyskanych, aresztowany w 1951 roku.

¹⁷ Feliks Widy-Wirski - profesor nauk medycznych. Członek m.in. NPR- Lewica, w Narodowym SP, w Stronnictwie Zrywu Narodowego, w latach 1945 - 1945 w SP, od 1958 w PZPR. Minister Informacji i Propagandy, podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki, podsekretarz stanu w Ministerstwie Żeglugi. W latach 1950 - 1954 więziony. Zob.: Mirosław Piotrowski, *Służba idei czy serwilizm?: Zygmunt Felczak i Feliks Widy - Wirski w najnowszych dziejach Polski* (Lublin: Redakcja wyd. KUL 1994)

¹⁸ Nowak – Jeziorański, *Wojna w eterze*, s. 133 - 134.

¹⁹ Stanisław Radkiewicz minister bezpieczeństwa publicznego od 21 lipca 1944 roku do 7 grudnia 1954 roku.

²⁰ AIPN - Warszawa, Akta osobowe..., sygn. 0193/7549, k. 24

²¹ Tamże, k. 25.

Po wielu prośbach dotyczących przeniesienia z funkcji zastępcy szefa Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie. W 1948 roku Józefowi Światło pracę w centrali MBP zaproponował wiceminister Roman Romkowski, kiedy tworzył tzw. Grupę Specjalną, której głównym celem było przeprowadzenie śledztwa w sprawie prowokacji w partii. W centrali aparatu bezpieczeństwa początkowo Światło pełnił funkcję zastępcy pułkownika Józefa Różańskiego²². Do jego kompetencji należała strona operacyjna komórki, czyli aresztowania i rewizje. Administrował tajnym więzieniem w Miedzeszynie oraz pełnił nadzór nad willą przy ulicy Katowickiej na Saskiej Kępie, gdzie między innymi przesłuchiowano Ignacego Loga - Sowińskiego²³, Zenona Kliszkę²⁴ i Aleksandra Kowalskiego²⁵. Następnie rozkazem nr 184 MBP z dnia 7 marca 1950 roku, Światło został zastępcą dyrektora Biura Specjalnego, a później rozkazem nr 901 MBP z dnia 7 grudnia 1951 roku wicedyrektorem Departamentu X Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. Gdzie kierował pracą wydziału pierwszego, trzeciego i piątego. Do kompetencji wydziału pierwszego należało rozpracowanie tzw. „odchylenia prawicowo - nacjonalistycznego²⁶” i „trockistów²⁷”. Wydział trzeci zajmował się wywiadem zagranicznym, policją przedwojenną, członkami Gestapo i konfidentami. Wydziałowi piątemu podlegało bezpieczeństwo fizyczne, ochrona obiektów i oddziały straży. Funkcje wicedyrektora Departamentu X Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego Józef Światło pełnił do 5 grudnia 1953 roku, kiedy w trakcie wizyty służbowej w Berlinie Wschodnim uciekł do strefy francuskiej, a następnie został wywieziony do USA, gdzie otrzymał azyl. W związku ze zdradą i dezercją rozkazem nr 1093 Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 5 października 1954 roku, podpułkownik Józef Światło został pozbawiony wszelkich praw przysługujących funkcjonariuszowi aparatu bezpieczeństwa oraz skreślony z ewidencji stanu osobowego²⁸. W 1968 roku Światło był na etacie wywiadu amerykańskiego w RFN. Polskie służby wywiadowcze wielokrotnie podejmowały próby sprowadzenia go do kraju, jednak wszystkie zakończyły się niepowodzeniem.

Na podstawie dostępnych dokumentów i opracowań można stwierdzić, że Józef Światło, był człowiekiem pozbawionym moralności, był także złodziejem i sadystą. Okradał swoje ofiary, rabował meble, biżuterię, ubrania, sprzęt gospodarstwa domowego i wiele innych wartościowych rzeczy. Za przykład może posłużyć Bolesław Biega, który w trakcie śledztwa stał się ofiarą kradzieży, której dopuścił się na nim Światło. Ukradł on mu złoty zegarek i srebrną papierośnicę od Aspreya z dedykacją „From Baba”, rzeczy te miał przy

---

²² Pułkownik Józef Różański (prawdziwe nazwisko Goldberg) funkcjonariusz UB, dyrektor Departamentu Śledczego MBP, w organach bezpieczeństwa od 9 września 1944 roku do 5 marca 1954 roku. Aresztowany w listopadzie 1954, w 1955 skazany na 5 lat więzienia. W czasie drugiego procesu w 1957 roku skazany na 15 lat więzienia. Wyszedł na wolność w 1964 roku. Departament Śledczy utworzono rozkazem nr 040/ org. z dnia 29 czerwca 1947 r.

²³ Ignacy Loga - Sowiński członek KZMP, KPP i PPR. W latach 1948-1954 zastępca członka KC PZPR, następnie w latach 1956 - 1971 członek Biura Politycznego KC PZPR.

²⁴ Zenon Kliszko, urodził się w 1908 roku w Łodzi, członek PPR, PZPR, KC PZPR, w 1948 – 1949 podsekretarz stanu w ministerstwie Sprawiedliwości, następnie więziony, później pracownik wydawnictwa „Książka i Wiedza” i PWN, w 1956 roku powrócił do działalności politycznej. Zmarł w 1989 roku w Warszawie.

²⁵ Henryk Piecuch, *Czas bezprawia* (Warszawa: Story 1990), s. 75.

²⁶ Odchylenie „prawicowo-nacjonalistyczne” - postawa ideologiczna uwydatniająca odrębność narodową o konserwatywnej orientacji wewnątrz partii i ruchów społecznych. Walka z odchyleniem „prawicowo-nacjonalistycznym” wynikała z obaw, że koncepcje tzw. „własnych” czy „narodowych” dróg do socjalizmu postulowanych przez Tito w Jugosławii i częściowo w Polsce przez Władysława Gomułkę oraz innych krajach pozostających pod wpływem ZSRR, w latach 1945-1948 mogą doprowadzić do osłabienia i rozkładu bloku radzieckiego w okresie tzw. „zimnej wojny”.

²⁷ Titoizm - wersja komunizmu charakteryzująca się samorządnością, przeciwstawna centralizmowi radzieckiemu. Charakteryzująca się niezaangażowaniem w politykę zagraniczną oraz suwerenność ZKJ.

²⁸ AIPN - Warszawa, Akta osobowe, Józef Światło, Przebieg służby..., sygn. 0193/7549, k. 1.

sobie w chwili ucieczki z kraju i dzięki którym został zidentyfikowany przez Amerykanów. Łupy gromadził w letniej willi w Świdrach Wielkich, gdzie spędzał wakacje z rodziną²⁹.

W 1947 roku major Jan Olkowski, szef Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie w sposób następujący scharakteryzował Światło:

1) Ocena polityczna - wyrobienie i orientacja polityczna doskonała, stosunek do demokracji ludowej i jej rządu pozytywny, stosunek do nacjonalizmu wrogi, w życiu politycznym na terenie WUBP bardzo aktywny, politycznie - absolutnie pewny.

2) Ocena fachowa - opanowanie pracy i umiejętność pracy z agenturą doskonale, samodzielność i inicjatywa bardzo duża, orientacja i zdolność decyzji bardzo dobra, poczucie odpowiedzialności duże, pracowity, w stosunku do podwładnych dość chłodny ale uprzejmy.

3) Zalety i wady osobiste - poziom intelektualny wysoki mimo małego wykształcenia, godność osobista duża, ideowy, zarozumiały³⁰.

Po ucieczce Światły, Jakub Berman³¹ wyraził swoją opinię na temat Fejgina i wicedyrektora Departamentu X MBP, która brzmiała następująco:

Mnie najbardziej boli stosunek Fejgina do Światły. Światło to był zły duch. Światło to był człowiek pod względem moralności poniżej poziomu. Dlaczego stary komunista stracił węch, dlaczego pozwolił jemu działać w bezpieczeństwie, dlaczego pokrywał jego działalność, która wyrządziła nieobliczalne szkody. Więcej- w Berlinie był z nim razem, ucieczka była, wrócił, absolutnie nie mam cienia podejrzenia co do tej sprawy, bo broniłem go wtedy, kiedy był wniosek po powrocie z Berlina, żeby aresztować... . był zaślepiony do końca i wtedy, kiedy u mnie w pokoju odbywała się rozmowa, że to jest zdrajca, to jest wróg, Fejgin i Romkowski mówili: jak to można tego rodzaju inwektywy rzucać pod adresem człowieka, który teraz prawdopodobnie jest dręczony w lochach w Niemczech Zachodnich? I mimo to że powołaliśmy komisję, mimo to że kazaliśmy wtedy badać, wiele spraw nie zostało do końca wyjaśnionych³⁴.

Władysław Wicha Minister Spraw Wewnętrznych zarządzeniem personalnym nr 1987 z dnia 21 października 1959 roku na podstawie art. 34. ust 1 Dekretu z dnia 20 listopada 1954 roku o służbie w organach bezpieczeństwa publicznego pozbawił podpułkownika Józefa Światło stopnia oficerskiego³⁵.

Po niespełna dwóch latach działalności w strukturach MBP, 9 czerwca 1954 roku Departament X został rozwiązany. Na podstawie rozkazu nr 044 MBP z dnia 12 czerwca

²⁹ Stanisław Marat, Jacek Snopkiewicz, *Ludzie bezpieki: Dokumentacja czasu bezprawia* (Warszawa: Wydawnictwo Alfa 1990), s. 17 - 19. [dalej cyt. *Ludzie bezpieki*] ; Henryk Piecuch, *Imperium służb specjalnych: Od Gomułki do Kani* (Warszawa: Wydawnictwo Cinderella Books 1997), s. 102.

³⁰ AIPN - Warszawa, Akta osobowe, Józef Światło, Przebieg służby..., k. 10.

³¹ Jakub Berman, urodził się w 1901 roku w Warszawie. Członek KPP, Biura Politycznego PPR. W 1944 współorganizator Centralnego Biura Komunistów Polski w ZSRR, następnie w PZPR, 1952–54 członek Prezydium Rady Ministrów, 1954–56 wiceprezes Rady Ministrów. Jako członek najbliższego kierownictwa partii i państwa kształtował politykę w dziedzinie ideologii, kultury i spraw zagranicznych. W latach 1949–54 był członkiem Komisji Biura Politycznego KC PZPR d/s Bezpieczeństwa Publicznego, współodpowiedzialny za działalność Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. Odsunięty od życia politycznego w 1956 r., a w 1957 r. usunięty z PZPR. W latach 1957 – 1968 pracownik redakcji historycznej SW „Książka i Wiedza”. Zmarł w 1984 roku w Warszawie.

³⁴ Marat, Snopkiewicz, *Ludzie bezpieki, dz . cyt.*, s. 26

³⁵ AIPN - Warszawa, Akta osobowe, Józef Światło, Przebieg służby..., k.26.

1954 roku powołano Samodzielną Grupę Operacyjną przy ministrze Bezpieczeństwa Publicznego do likwidacji spraw po rozwiązaniu Departamencie X.

Jacek Topyło, historyk, absolwent Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (2003), obecnie doktorant w Katedrze Historii Najnowszej KUL pod kierunkiem prof. dra hab. M. Piotrowskiego. Autor przygotowanej do druku książki *Departament X MBP w latach 1949-1954. Geneza-struktura organizacyjna-metody pracy*. Mieszka w Warszawie.